

NATIONAL SECURITY

INTEGRATION OF THE VITAL COMPONENT INTO THE SYSTEM OF ANTI-TERRORIST TRAINING OF THE POPULATION AS A STRATEGIC FACTOR OF NATIONAL SECURITY

ІНТЕГРАЦІЯ ВІТАЛЬНОЇ КОМПОНЕНТИ В СИСТЕМУ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ НАСЕЛЕННЯ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ЧИННИК НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Petro Yashchuk¹

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-601-0-9>

Сучасні умови війни та зростання терористичних загроз в Україні зумовлюють необхідність переосмислення концепції антитерористичної підготовки населення. Події 26–27 серпня 2025 року в Сумській області, коли тривала терористична атака із застосуванням безпілотних літальних апаратів призвела до масштабних руйнувань інфраструктури та гуманітарної кризи, стали практичним підтвердженням нагальної потреби посилення вітальної компоненти у безпековій політиці держави. Проблематика полягає у визначенні сутності вітальної компоненти як системного елемента антитерористичної підготовки населення та в обґрунтуванні її ролі як стратегічного чинника національної безпеки. Вітальна компонента розглядається як інтегральний комплекс фізичних, психологічних, інформаційних та соціальних складових, що забезпечують життєздатність суспільства у кризових умовах.

У цьому контексті важливо наголосити, що вітальна компонента ґрунтується на поєднанні правових засад, зокрема визначених Конституцією України [1], медико-санітарних норм, освітніх програм та міжнародного досвіду. Її стратегічне значення полягає у зміцненні стійкості держави, що узгоджується з положеннями Закону України «Про національну безпеку» [2], зменшенні людських втрат, запобіганні паніці та розвитку мобілізаційного потенціалу громад. Узагальнюючи, слід

¹ Scientific and Practical Centre “Vital Safety”;
Public Organization “Association of Doctors of Khmelnytsky Region”;
Khmelnytskyi Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education, Ukraine

зазначити, що інтеграція вітальної компоненти у систему антитерористичної підготовки населення постає не лише як освітньо-методичний чи організаційний крок, а як фундаментальний стратегічний елемент національної безпеки України. Її впровадження забезпечує життєстійкість суспільства, формує культуру безпеки, підвищує рівень готовності громад до багатофакторних загроз та створює підґрунтя для розвитку нового міждисциплінарного напрямку, що поєднує медичні, правові, психологічні та соціальні аспекти захисту людини й держави.

Актуальність цієї проблематики підтверджується сучасною безпековою ситуацією, коли масовані терористичні акти із застосуванням безпілотних літальних апаратів та ракетних ударів щоденно створюють багатофакторні загрози для цивільного населення. Руйнування критичної інфраструктури, перебої з електро- та водопостачанням, загроза гуманітарних криз і психологічне виснаження людей стали звичною реальністю. Для суспільства це перетворилося на комплексне випробування, що оголило вразливість держави й громад до системних ризиків та водночас продемонструвало нагальну потребу зміцнення вітальної безпеки як ключової умови національної стійкості.

Вітальна безпека – це система заходів і знань, спрямованих на збереження життя та здоров'я людини в умовах кризових і терористичних загроз [4]. Слово «**вітал**» походить від латинського *vita*, що означає «**життя**». Тому вітальна безпека у найпростішому розумінні – це безпека життя, тобто комплекс умов і дій, які допомагають людині вистояти у найважчих ситуаціях та зберегти найцінніше – життя.

Зазначені обставини показують, що антитерористична підготовка населення не може обмежуватися лише інструкціями щодо евакуації чи перебування в укриттях.

Серед ключових викликів виокремлюються фізичне виснаження людей унаслідок багатогодинних атак, що безпосередньо впливає на здоров'я та працездатність; психоемоційні розлади, спричинені тривалим стресом, сиренами, вибухами та відсутністю відчуття безпеки; комунікаційна криза, коли відключення електроенергії, мобільного зв'язку та інтернету створюють інформаційний вакуум, небезпечний не менше за фізичні руйнування; а також соціальна дезорганізація, що проявляється в обмеженому доступі до ресурсів і труднощах у координації дій громад [3]. Ці фактори засвідчують нагальну потребу в новій парадигмі підготовки населення, у центрі якої має бути вітальна компонента як ключовий інструмент забезпечення життєздатності суспільства.

Узагальнене визначення вітальної компоненти дозволяє розглядати її як цілісну систему життєзбереження, що виходить за межі елементарного

виживання. Її можна подати як чотириєдину структуру: фізична складова охоплює навички домедичної допомоги, забезпечення води, їжі, медикаментів та засобів індивідуального захисту; психологічна складова передбачає розвиток стресостійкості, застосування методів саморегуляції та підтримку дітей і вразливих груп; інформаційна складова включає доступ до перевірених джерел, алгоритми комунікації в умовах блекауту й протидію дезінформації; соціальна складова базується на взаємодопомозі у громадах, створенні волонтерських мереж і співпраці з органами місцевого самоврядування. У системі антитерористичної підготовки ці елементи формують цілісну модель вітальної безпеки, що гарантує життєздатність населення навіть у найскладніших умовах.

Формування вітальної компоненти, таким чином, ґрунтується на синтезі правових засад, медико-санітарних норм, освітніх програм та міжнародного досвіду, що забезпечує її комплексність і практичну ефективність. Вітальна компонента виступає стратегічним чинником національної безпеки з кількох причин: підготовлене населення зменшує навантаження на сили цивільного захисту та медичні служби; домедична допомога і правильна поведінка під час атак скорочують кількість жертв; інформаційна грамотність і психологічна підготовка знижують ефективність терористичних дій, спрямованих на залякування; культура взаємодопомоги підвищує довіру до державних інституцій і зміцнює готовність громад до спротиву. Усе це створює багаторівневий захист, у центрі якого перебуває людина як основний суб'єкт та об'єкт безпеки.

Символічним прикладом є ситуації, коли багатогодинні терористичні атаки стають своєрідним лакмусовим папірцем стійкості суспільства. У темряві блекаутів люди вчаться знаходити одне одного без зв'язку та світла, а замість інструкцій спрацьовує інтуїція і солідарність: сусіди діляться водою, батьки заспокоюють дітей, громади самоорганізуються для допомоги найслабшим. Це свідчить, що вітальна компонента є не лише державним стратегічним проектом, а й реальною практикою, яка народжується в екстремальних умовах. Саме людність і здатність до взаємопідтримки перетворюють загрозу на досвід, що зміцнює націю.

Узагальнюючи, слід підкреслити, що інтеграція вітальної компоненти у систему антитерористичної підготовки населення є не лише освітньо-методичним завданням, а й ключовим елементом стратегії національної безпеки України [2]. Саме вона гарантує життєздатність суспільства, формує психологічну стійкість і забезпечує соціальну єдність у кризових ситуаціях, без чого неможливе збереження державної стійкості у протистоянні сучасним багатofакторним загрозам. Необхідність переосмислення безпекових стратегій у гібридних умовах також підтверджується сучасними науковими розвідками [5]. Виокремлення

вітальної компоненти в окремий освітньо-науковий напрям надає можливість формувати міждисциплінарні знання та практичні навички, які поєднують безпекові, медичні, психологічні та правові аспекти, і тим самим підсилюють стратегічний потенціал національної безпеки України [4].

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241.
3. Рижов І. М. Парадигмальні риси антитерористичної безпеки сучасного інформаційного суспільства. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2019. № 3 (27). С. 45–52.
4. Ящук П. В. Вітальна безпека вразливих верств населення в умовах загроз терористичного характеру та інших форм насильства : практичний poradnik. Вінниця : ТОВ «Твори», Асоціація лікарів Хмельниччини, 2025. 104 с. ISBN 978-617-552-873-0.
5. Yashchuk P. V. Vital security: Rethinking human security in the context of hybrid peace. *Amazonia Investiga*. 2024. Vol. 13, No. 84. P. 125–135. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2024.84.12.10>